

LBRIS

We know
books

Vasile Florea, Gheorghe Székely

DICTIONAR UNIVERSAL DE ARTĂ PLASTICĂ

AACHEN, Hans von – Pictor german (Köln 1552–1615 Praga). Din 1568 se formează într-un atelier din orașul său natal, fiind înrăurit de pictura romaniștilor din Țările de Jos. Între anii 1574 și 1588 îl găsim în Italia (îndeosebi la Veneția, Roma și Florența), studiind cu precădere creația lui Tintoretto, Michelangelo și Correggio. În 1588 devine pictorul Curții din München, iar începând din 1606 este numit artist aulic pe lângă Curtea de la Praga a împăratului Rudolf al II-lea. Pictează compoziții mitologice, alegorice (*Triumful Adevărului sub ocrotirea Justiției*, 1598, München, Alte Pinakothek), biblice, scene de gen, portrete. Alături de Bartholomäus Spranger este considerat cel mai important reprezentant al manierismului aulic în pictură. Alte lucrări importante: *Răstignirea lui Hristos*, *Învierea lui Lazăr*, *Portretul unui primar* (Köln), *Închinarea păstorilor*, *Ceres și Bacchus*, *Pereche distrându-se* (Viena).

G.Sz.

AALTO, Alvar – Arhitect, urbanist, decorator și designer finlandez (Kuortane 1898–1976 Helsinki). Împreună cu Erik Bryggman (1891–1955), el este creatorul arhitecturii moderne finlandeze și unul dintre maeștrii de frunte, în secolul nostru, ai acestei arte pe plan mondial. Respingând cea excesivă și uscată geometrizare și standardizare practică în primele decenii ale secolului, Aalto urmărește reintegrarea spațiului locuit în mediul natural; el vedește o permanentă preocupare pentru armonizarea interiorului construit cu plastica exterioră a clădirii, o mare flexibilitate, manifestată și prin utilizarea curajoasă a peretelui curbat, unduit, precum și a materialelor apropiate omului (lemn, împletituri, ceramică ș.a.). El mănuieste spațiul ca pe un element esențial, cvasiconcret, al arhitecturii; acesta își păstrează continuitatea, făcându-te să descoperi mereu alte unghiuri și imagini cu virtuți plastice. (Pavilionul finlandez al Expoziției Universale de la Paris, 1937; Vila Mairea, Noormarkku, 1938; Cam-

pusul de la Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Mass., 1947–1949; Centrul administrativ de la Săynätsalo, 1950–1952; Clădirea înaltă Interbau, Berlin, 1955–1957; Palatul congreselor și concertelor, Helsinki, 1967). Alte lucrări importante: Pavilionul finlandez (Expo New York 1939), Palatul culturii, Helsinki, Opera din Essen, proiecte urbanistice (Rovaniemi, Imatra ș.a.) G.Sz.

AALTONEN, Wäinö – Sculptor și pictor finlandez (Karinainen 1894–1966 Helsinki). Reprezentant de frunte al plasticii moderne din Finlanda, Aaltonen a realizat remarcabile monumente sculptate și portrete-bust în atelierul său situat în apropierea capitalei (*Aleksis Kivi*, Helsinki; *Nurmi*, Helsinki, Athenäum; *Sibelius*, Göteborg, Muzeu) Alte lucrări: *Nud feminin* (granit negru); *Portretul lui Victor Westerholm* (marmură). G.Sz.

ABBATE, Niccolò dell' – Pictor italian (Modena c. 1509–1571 Fontainebleau). În Italia a pictat puțin (fresce la palatele municipale din Modena și Bologna). Înscriindu-se însă în curentul manierist, îl urmează pe Primaticcio în Franța și, la Fontainebleau, își dă întreaga măsură a talentului, executând compoziții pe teme istorico-mitologice (*Cumpătarea lui Scipio*, *Răpirea Proserpinei*), dar și peisaje sau compoziții de gen ca *Treierătorii de grâu*, scenă

We know

campestră menținută într-un colorit cald și vibrant cu care creează o atmosferă învăluitoare ce estompează contururile. V.F.

ABILDGAARD (și ABILGAARD), Nicolai Abraham – Pictor și arhitect danez (Copenhaga 1743–1809 Frederiksdal). După o formație academică dobândită în țară, pleacă pentru cinci ani în Italia, devenind un adept fervent al artei clasiciste. În 1778 este numit profesor, apoi director (1789) al Academiei Regale de Artă din Copenhaga, precum și pictor aulic pentru compoziții istorice. Pictura sa – în care se îmbină trăsături clasiciste cu tendințe romantice – tratează îndeosebi motive istorice și literare, mituri nordice (*Ossian*), operele lui Shakespeare ș.a. Precursor al artei naționale cu specific autohton, el a fost și dascălul, pentru pictură, al viitorului sculptor și pictor Bertel Thorvaldsen, primul artist danez de faimă internațională. Lucrări importante: *Filoctet*, *Ossian* (Copenhaga), fresce pentru castelul Christiansborg (distrușe de un incendiu). G.Sz.

ABSTRACTĂ, Artă ~ Sub această denumire se înscriu diverse curente artistice care presupun renunțarea la reprezentarea lumii concrete a obiectelor, a figurilor, de unde și denumirile de artă nonobiectuală sau nonfigurativă. Cum pentru că,

În ultimă instanță, nici elementele acestei arte (linii, semne, pete de culoare, volume) nu sunt abstracte (în sensul în care sunt abstracte ideile), constituind în același timp și ele niște figuri, Pierre Courthion a propus pentru această artă termenul de *nonimitativă*, în sensul că ea nu imită imaginile existente în realitate (obiecte, ființe, plante etc.). Împotriva termenului de abstractă obiecta și Van Doesburg, propunându-l pe cel de artă concretă. Așadar, în loc să reproducă prin imitație, fie și cu exagerările de rigoare, cu abateri ce au ca rezultat deformări ale imaginii lumii reale, artiștii nonfigurativi creează din semne, linii, pete și volume o altă realitate, expresie a unor calcule raționale sau a unor impulsuri lirice (abstracționismul liric). La arta abstractă nu s-a ajuns dintr-odată, ci din aproape în aproape, prin pași mărunți, începând chiar cu impresionismul (v. tablourile cu nuferi de Monet). Apariția ei propriu-zisă a avut însă loc în jurul anului 1910 simultan în mai multe țări și o pot revendica mai mulți artiști, creatori ai mai multor curente. Unul dintre cei mai autoritari reprezentanți care a și teoretizat fenomenul a fost Kandinsky. Autor al unei serii de *Improvizații abstracte* și al lucrării *Despre spiritual în artă*, publicată în 1911, el susține că „prin mijlocirea unui colț din natură“, arta devzvăluie de fapt lumea spirituală a artistului, acesta

recreând lumea din imagini zămislite în sufletul său. Ca reprezentare a stării de spirit și deci nu a obiectului, arta apărea astfel ca „dare, nu ca redare“ (*Kunst ist Gabe, nicht Wiedergabe*, cum avea să întărească și Herwarth Walden). Kandinsky a mai atras atenția și asupra virtuților muzicale ale artei abstracte. Alte contribuții la instaurarea artei abstracte vin din Rusia de la inițiatorii raionismului – Larionov și Gončearova –, de la constructivismul promovat de Gabo și Pevsner, de la nonobiectivismul lui Rodcenko și, într-o formă excesivă, de la Malevici, fondatorul suprematismului care ajunge ca, în locul lumii fără obiect a lui Kandinsky, să redea în tablou doar „...sensibilitatea absenței obiectului“, ceea ce va face în celebrul său tablou *Pătrat negru pe fond alb* (1913). Alte modalități prin care s-a ajuns la abstracționism au fost orfismul inițiat de soții Delaunay, neoplasticismul lui Mondrian orientat spre un purism geometric înrudit cu suprematismul, iar mai târziu, sincromismul, caligramele lui Klee, așa-zisul Action Painting (gestualismul) promovat de Pollock sau, mai recent, op-artă în care s-a distins ungurul Vasarely. În România, abstracționismul s-a afirmat la început în special prin Mattis Teutsch, autorul unor tablouri abstracte intitulate *Flori sufletești*, ca ulterior să se extindă în diferite variante.

ACADEMISM – Termenul desemnează arta creată după anumite norme canonizate în cadrul acelor instituții întemeiate începând cu secolul XVI, numite academii. Au luat ființă academii mai întâi în Italia (Accademia di San Luca, la Roma, Accademia din Bologna, întemeiată de pictorii Carracci, Accademia del disegno, la Florența, Accademia Ambrosiana, la Milano, Accademia di Belle Arti, la Parma), apoi în Franța (Académie Royale, denumită mai târziu École des Beaux Arts), în Germania, în Anglia, în Rusia și în alte țări. În România, Școli de Arte Frumoase (Academii de Artă) au luat ființă mai târziu, la Iași în 1860 și la București în 1864. La început, academismul, de pildă cel bolognez promovat de pictorii Carracci, n-a avut o conotație peiorativă, și nici în alte țări, exemplul României fiind edificator. Dimpotrivă, în afară de faptul că a pregătit profesional generații de artiști, școlile românești de artă au avut și un rol progresist, prin promovarea unor idei ce conduceau la propășirea țării. Cu timpul însă, oficializându-se și sprijinind statul în ceea ce acesta avea mai retrograd, golit de conținuturi progresiste și cultivând un ideal de frumusețe rece și convențională ce prelua dogmatic și superficial forme și rețete inspirate de clasicismul antic și renescentist, academismul devine un anacronism și o frână în calea dezvoltării unei

arte vii. Faptul devine foarte evident în momentul în care, prin reacție, în sânul academiilor apar curente și mișcări artistice înnoitoare ce îmbracă adesea aspect de frondă, de secesiune, promovând o artă inspirată din viață și bazată pe inovații tehnice adecvate. Așa au fost, în arta franceză, Școala de la Barbizon și mișcarea impresioniștilor, așa a fost în Germania secesiunea și în Rusia mișcarea „peredviijnicilor“, iar în România, disidența din 1896 a artiștilor independenți care au întemeiat, în 1898, o societate – „Ileana“, aceasta publicând și o revistă cu același nume. V.F.

ACKERMANN, Max – Pictor și grafician german (Berlin 1887–1975 Bad Liebenzell/Württemberg/Schwarzwald). În 1918/1919 este membru al grupării Blauer Reiter, apoi ezită mai îndelung între pictura realistă și cea abstractă. În 1928 îl cunoaște pe Kandinsky, iar în 1930 înființează la Stuttgart un seminar pentru „pictură absolută“. Naziștii îl declară „artist degenerat“ și îi interzic în 1936 activitatea didactică. În anii 1950 lirismul său cedează locul unui limbaj formal mai frust, susținut de coloranți acrilici de o mare luminozitate. Lucrările târzii sunt în general dominate de o plajă întinsă de culoare (de pildă, un bleu sonor), care marchează centrul imaginii, bordată de accente constituite din mici elemente croma-

tice dinamice. Lucrări importante: *Dans pe plajă, Oră matinală, tripticul Fluture.* G.Sz.

ACONTZ, Nutzi – Pictor român (Focșani 1894–1957 București). Preocupată să depășească viziunea și tehnica impresionistă ce tindea să devină dominantă în arta românească, se arată receptivă față de unele sugestii ale fovismului și practică o formulă apropiată de acesta, fără a-i accepta și excesele. N-a recurs adică la tenta plată menită să atenueze sugerarea volumelor, dar a exaltat culorile prin combinații îndrăznețe, ca în *Bărci roșii*, unde alăturarea verdei și a roșului ne duc imediat cu gândul la Matisse. A călătorit mult și a pictat peisaje însoțite, în culori luminoase în stare să exprime un optimism congenital. Lucrări importante: *Bărci de pescar, Stradă la Balcic, Vedere de la Ciotat, Natură moartă cu struguri, Bărci roșii.* V.F.

ACTION PAINTING – Tehnică și concepție picturală prin care se realizează un tablou împoșcând, lansând sau picurând culoarea („push and pull“, „dripping“, „drip-painting“) – de la o anumită distanță sau înălțime – pe un suport. Se bazează pe ideea că subconștientul – liber de orice rațiune sau proiect și uzând de mișcările spontane, necontrolate ale mâinilor și trupului artistului – produce pe această cale o operă de artă. După

unii autori, tehnica s-ar revendica de la Leonardo da Vinci care, în *Jurnalul* său, sugerează utilizarea unor picături sau pete de culoare aplicate pe perete, ca punct de plecare în vederea realizării unei compoziții. Diferența esențială dintre cele două demersuri rezidă în faptul că Leonardo propune această metodă exclusiv pentru stimularea imaginației creatoare, în timp ce la cei care practică Action painting, aceasta devine o finalitate, un scop în sine. Ea a apărut în pictura americană de la mijlocul secolului XX, principalii ei reprezentanți fiind Hans Hofmann, Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline, Mark Rothko ș.a. Conținutul noțiunii ei este identic sau foarte apropiat de cel al unor mișcări mai vechi sau mai noi cunoscute sub denumirile de „expresionism abstract“, „artă gestuală“ (gestualism), „pictură tașistă“, „artă informală“, „abstracțiune lirică“, prezentând similitudini și cu „dicteul automat“ al suprarealismului. G.Sz.

ACTIVISM – Curent artistic – apărut în cadrul expresionismului, în anii 1910–1920, în Germania și în Europa central-răsăriteană – luându-și numele după săptămânalul berlinez *Die Aktion* (Acțiunea, 1911–1932) și grupând o seamă de artiști, scriitori, gânditori ca Franz Pfemfert, Kurt Pinthus, Max Brod, Walter Benjamin, Heinrich Mann, Lajos Kassák, László Moholy Nagy ș.a. Conform

LIBRIS

We know
books

programului, adepții *activismului* considerau că importanța primordială îi revine nu artei, ci vieții, acțiunii, revoltei împotriva ordinii instituite și că menirea artistului ar fi să contribuie la instaurarea unei societăți cu totul libere. Sub aspect artistic, activismul a forțat limitele expresionismului și – departe de a acorda prioritate vreunei orientări – și-a apropiat numeroase elemente din cubism, futurism, constructivism.

G.Sz.

ADAM, Lambert Sigisbert – Sculptor francez (Paris 1700–1759 Nancy). Împreună cu fratele său, Nicolas Sébastien Adam, este creatorul celebrei *Fântâni a lui Neptun* din parcul de la Versailles. În special grupul central al *Fântâniei*, reprezentându-i pe Neptun și pe Amfitrita, se distinge printr-o impetuozitate a mișcărilor ce întrece chiar dinamismul din lucrările campionului sculpturii baroce care a fost Bernini. Compoziția în care figurează numeroase personaje în atitudini contorsionate, în plin efort fizic, este totuși în general armonioasă și lizibilă, în ciuda unor părți mai confuze. A avut o activitate prodigioasă cantitativ, fiind foarte apreciat de comanditari, care l-au solicitat în mod copleșitor.

V.F.

ADAM, Robert – Arhitect și decorator de interioare scoțian (Kirkcaldy 1728–1792 Londra). În perioada

1754–1758 a studiat monumente antice în Italia și îndeosebi palatul lui Dioclețian din Spalato (Split), realizând volumul *The ruins of the Palace of Diocletian*, 1764. Pe baza acestui studiu arheologic a elaborat (împreună cu fratele său A. James [1732–1794]) principii arhitectonice în care elemente ale clasicismului antic se îmbină în mod fericit cu tradiția engleză, dând naștere unui curent neoclasic („stilul Adam”) care va marca pentru mult timp dezvoltarea artei engleze. A construit Universitatea (College) din Edinburgh, palatele Kenwood House, Londra (începând din 1766), Luton Hoo (1767). Alte lucrări importante: Kedleston Hall (Derby), clădirile Adelphi Terrace, Osterley Park, Syon House (Londra).

G.Sz.

ADAMS, Robert – Sculptor (Northampton 1917–1984), activ la Londra, reprezentant de frunte al plasticii abstracte din Marea Britanie. Întrăurit de H. Moore și J. González, a debutat cu lucrări în lemn, trecând apoi la piatră, metal și beton; a realizat structuri armonioase, pline de forță, înrudite cu arhitectura. Printre operele sale reprezentative se numără *Zidul-relief*, lung de 22 m, din cuburi de beton, creat pentru teatrul din Gelsenkirchen, Germania, 1957. G.Sz.

ADLER, Jankel (Jakub) – Pictor, grafician și decorator, originar din

Polonia, stabilit în Anglia (Tuszyn/Lódz 1895–1949 Londra). După o formație practică în domeniul artelor decorative, dobândită în țara sa de baștină, în 1914 pleacă în Germania, pentru a-și continua studiile la Kunstgewerbeschule (Școala de Arte și Meserii) din Barmen. Începând din 1922, practică pictura la Düsseldorf, obținând, în 1926, o comandă pentru realizarea decorației picturale a Planetariumului din localitate (distrus în timpul ultimului război). În 1928 aderă la asociația „Rheinische Sezession” (Secesiunea Renană), obținând, în același an, pentru compoziția *Pisici* (Köln, Wallraf-Richartz-Museum), Medalia de Aur a expoziției „Deutsche Kunst” (Arta germană). Prea puțin atras de abstracționism și înrăurit de Picasso, el evoluează pe o linie vădit expresionistă, realizând lucrări bazate pe scheme compoziționale rigurose și sever ordonate (v. portretul poetei expresioniste Else Lasker-Schüler, c. 1925/1927, Muzeul din Wuppertal). În 1933, simțindu-se amenințat de politica rasistă și „culturală” a naziștilor, părăsește Germania, pentru ca în 1940, înrolat în forțele armate poloneze libere, să ajungă – împreună cu pictorul Józef Herman – în Marea Britanie (Scoția), unde, alături de alți reprezentanți ai emigrației din aria culturală germană și central-europeană (L. Meidner, O. Kokoschka ș.a.), va contribui la transformarea esențială a mentalității

în tradiționale în favoarea curentelor moderne, cu precădere expresioniste. Alte lucrări: *Vânător* (tehnică mixtă), *Doi rabini*, două *Autoportrete* (ante 1938 și c. 1945).
G.Sz.

AERTSEN, Pieter, zis și **Lange Pier (Pier cel Lung)** – Pictor olandez (Amsterdam 1508–1575 id.). A trăit o vreme în Flandra (la Anvers), ceea ce i-a dat posibilitatea să îmbine în creația sa ceva din spiritul practic, pozitiv al olandezului cu senzualitatea și idealismul flamandului. Consecința a fost că și în creația sa, alături de tablourile de gen cu subiecte profane (*Lăptăreasa*, *Vânători de păsări*, *Chermeză*, *Zarzavagii*, *Femeia adultă*), întâlnim multe retabluri pentru bisericile din Brabant, având ca temă *Nașterea lui Iisus*, *Răstignirea*, *Adorația magilor* etc. Pictura lui este succulentă, plină de savoare, cu un colorit în care locul de onoare este deținut de roșu. Umorul și o tentă populară sunt trăsături foarte distincte care-l particularizează printre confrății de generație. Alte lucrări importante: *Ecce Homo*, *Bucătăria*, *Tejgheaua de măcelar*, *Masă țărănească*, *Iisus în casa Martei*.
V.F.

AFRICANĂ, Artă ~ Vorbind despre arta africană ne referim, în general, la Africa „neagră” sau „subsahariană”, deoarece țările Maghrebului, ca și Egiptul, aparțin, încă din primul mileniu al erei creștine, ariei cul-

tural-artistice a Islamului. Întregul continent este traversat de-a curmezișul de două zone întinse (în Sahara, în Africa de Sud), care ascund un mare număr de petroglife (desene incizate în rocă) și picturi parietale (pe stâncă sau/și în peșteri). Cele mai vechi înfățișează animale și/sau scene de vânatoare, dar și unele de magie; ele datează, probabil, încă din mileniile X-VIII î.Hr., aparținând Paleoliticului și Capsianului (cultură preistorică, denumită după situl Gafsa din Tunisia, vechiul oraș roman Capsa). Din vremuri mai noi – de pe la 4000 î.Hr – datează numeroase imagini ce documentează existența unor populații care practicau creșterea vitelor; pe la 1200 î.Hr apar caii și carele de luptă, pentru ca pe la începutul erei creștine să-și anunțe prezența și cămilele. Conform stadiului actual al cunoștințelor, se pare că primele lucrări plastice majore din Africa neagră sunt figurile în teracotă aparținând culturii *NoK* (denumită după locul primelor descoperiri, în Nigeria), databilă între anii 500 î.Hr și c. 200 d.Hr. Este vorba despre capete omenești, de mărime aproape naturală, realizate prin tehnica ceramicii; unele prezintă un amestec de realism și de abstracțiune, altele, o grotescă stilizare naturalistă. În vremuri încă precoloniale, și anume între secolele X și XIV are loc înflorirea artei de la *Ife* (oraș sfânt și pare-se capitală veche a populației Yoruba din Nigeria), ce se

remarcă prin ceramică, sculptură în piatră, admirabile capete și măști în alamă sau bronz, toate acestea constituind o culme a plasticii africane (*vezi Ife*). În același focar artistic au deprins tehnica modelării și turnării sculptorii bronzieri și meșteșugarii din *Benin* (astăzi tot în Nigeria), regat învecinat, dezvoltat între secolele XI și XVI. Pe lângă reperatele și temele preluate din *Ife*, producția acestui centru impresionează prin capete/portrete de regi, plăci de bronz cu reliefuri ce înfățișează siluete și chipuri de demnitari, statuete de oameni, animale, păsări etc. În ultimele secole, materialul predominant în plastica africană este lemnul, folosit la cioplirea și sculptarea de figuri, măști, tronuri, taburete figurale (antropomorfe) pentru șefii de trib, instrumente muzicale, arme, obiecte de cult, ca și de folosință curentă, bogat decorate ș.a. Cele mai valoroase creații ale sculpturii în lemn au fost descoperite – și se mai ivesc și astăzi – în regiunile populate de triburi care duc o viață sedentară de secole, adică în vestul și centrul continentului (din Sudanul Occidental și Senegal până în sudul bazinului hidrografic al fluviului Congo/Zair). Oricum, în ce privește stabilirea unei evoluții istorice, a unei cronologii credibile și a datării lucrărilor în cauză, mai persistă multe pete albe, neclarități și controverse. Arhitectura continentului african este și ea de o remarcabilă diversitate; un număr de

monumente enigmatice, de o certă originalitate, continuă să suscite întrebări care-și așteaptă răspunsul. Printre acestea se numără edificiile de la *Aksum*, în Etiopia (vezi **Aksum**), cele durate în imperiul Monomotapa (secolele XII–XVIII), situat pe teritoriul actualului stat Zimbabwe etc. Ruinele orașului Zimbabwe, vechea capitală a imperiului amintit, sunt înconjurate de ziduri ciclopice, înalte de 10 m, din piatră cioplită fără mortar și fundații, având în centru o „acropole“ pe o terasă înaltă de 27 m (secolele XII–XIII). Arta „neagră“ cultă din zilele noastre s-a născut în toiul procesului de decolonizare, primii artiști plastici cu pregătire academică formându-se fie în centrele din Europa și America, fie în instituttele de învățământ artistic înființate în noile țări africane independente. Performanțele artiștilor africani contemporani se aliniază, în linii mari, principalelor curente, școli și stiluri existente pe plan mondial, cu diferențieri firești de la o țară la alta, în funcție de caracteristicile (în morfologie, cromatică etc.) și cutumele creației populare tradiționale. Arta „cultă“ conviețuiește firesc cu o reală revigorare a producției artisanale, precum și cu o largă mișcare de artă naivă, ce se hrănește cu sevele, încă vii, ale folclorului african. Cercetarea artei africane a debutat abia în a doua jumătate a secolului XIX, inițial ca o preocupare proprie doar etnografiei.

Trecerea la secolul XX a marcat începutul unei reale evaluări, din punct de vedere artistic, a vechii sculpturi africane. Pictorii și sculptorii fovisti, expresioniști (grupările Brücke și Blaue Reiter) și cubiști au fost cei care au descoperit și apreciat virtuțile estetice ale artei africane, inspirându-se din ele pentru a conferi propriei creații acea notă de „primitivism“ după care tânjeau. Creatori ca Matisse, Vlaminck, Picasso, Derain au început de timpuriu (între anii 1904 și 1907) activitatea de colecționare a acelor *bois nègres* din Africa, contribuind, cu timpul, la admiterea acestora în marile muzee de artă ale lumii. Să nu uităm că artiști de avangardă ca Picasso, Modigliani, Kirchner ș.a. avuseseră, fiecare, câte o „perioadă neagră“ în creația lor, iar poetul și criticul G. Apollinaire scrisese în 1914 despre calitatea de excepție a sculpturii africane, în măsură să concureze cu cele mai reputeate capodopere ale artei universale.

G. Sz.

AGAM, Yacov – Pictor și sculptor israelian (Rishon Lezion 1928). Studiază la Ierusalim (Școala de Artă Noul Bezalel, înrăurită de Bauhaus), apoi urmează la Zürich (Școala de Arte Frumoase), cursuri de pictură cu Johannes Itten și de arhitectură cu Siegfried Giedion, obținând primele succese la Paris (1953). La baza gândirii sale artistice se află ideea caracterului ireversibil și inevitabil

al timpului. Permanent preocupat de factorul timp, pe care caută să-l introducă în structura operei, Agam devine, pe această cale, unul dintre principalii promotori ai artei cinetice. Începând din 1952 realizează „lucrări transformabile“, permițând privitorului să reorganizeze elementele mobile care compun opera, iar din 1968 atacă și sculptura, făurită din metal (oțel) inoxidabil. La Bienala de Artă Contemporană de la São Paulo, 1963, Agam, reprezentând Israelul, i se decernează Marele Premiu pentru experiment artistic. În 1996 câștigă Premiul UNESCO pentru activitatea sa de educare vizuală a tineretului. Lucrări importante: *Environment* la Palatul Elysée (Paris), *Picturi murale* la American Telephone and Telegraph Company (New York), *Sculptura de apă* monumentală (Défense, Paris), fântâna *Foc și Apă* (Tel Aviv).

G.Ș.

AGRICOLA, Christoph Ludwig – Pictor și grafician german (Regensburg 1667–1719 id.). A călătorit mult în Anglia, Olanda, Franța, specializându-se în așa-zisul „peisaj eroic“, sub influența lui Poussin, G. Dughet și C. Lorrain. Lucrările sale sunt caracterizate de viguroase efecte de lumină, de o atmosferă romantică potențată de ruine și elemente de stafaj oriental (*Peisaj cu piatră de moară*, Dresden, *Autoportret*, Braunschweig).

G.Sz.

AIVAZOVSKI, Ivan – Pictor rus (Feodosia 1817–1900 id.). Născut pe țărmul Mării Negre, în Crimeea, și urmând Academia de Artă din Petersburg, a cunoscut o largă celebritate ca pictor de marine. Fire romantică, a vibrat în fața spectacolelor grandioase ale stihiei dezlănțuite. De aici nota de grandilocvență ce-i caracterizează tablourile *Furtuna*, *Haosul*, *Diluviul*, *Furtună pe stânci*, *Al nouălea val*, pictate toate între anii 1840–1850, ulterior cantonându-se în executarea unor autopastșișe. O anumită dezinvoltură ce ține de temperamentul său fugos, o rară virtuozitate, o mare ușurință în mânărea penelului lasă

Ivan Aivazovski, Portret de A. Tiranov

